

rás irányát, úgy az általános jelenségre, mint egyes adott területekre nézve is. A feladat mindenestre nagy, csakis munkafelosztással s törhetetlen kitartással megoldható feladat; *de minden körülmények között megoldandó*. S itt önkénytelenül az jut eszünkbe: mily magasztos, természetes és hasznos feladat volt volna ez a nemzetközi állandó ornith. bizottságra nézve, ha ez az egyes országok járulékait ugyanazon országok érdekében s a tudománynak is javára fordítja, ha azokat az országokat pozitív eredményekkel a dolognak állandóan megnyerni tudta volna. Mily könnyű dolog lett volna egy központ alapítása, azzal a feladattal, hogy az összes ismert anyagot összegyűjtse, megfelelően egyöntetűen feldolgozza, s a meteorológiával kapcsolatba hozva, a megfigyelésekbe befészkelődött empirismus helyére a szigoruan tudományos eljárást tegye. Mert semmi kétség, hogy az a módszer, a mely szerint a megfigyeléseket a mai napig kezelték, a legtöbb esetben csak alig-alig vagy egyáltalán nem is mondható tudományosnak; pedig az eljárás útjára és módjára a meteorologiai hálózatoknak oly mélyreható eredménye s ennek megfelelő czélszerű fejlődés már régen rámutatott. Csak a fauna számos enumeratióját említem annak feltüntetésére, hogy mily pompás és hálás feladat volt volna egy központi intézet számára az Afrika-kutatók tisztán faunistikus szempontból megszerkesztett kimutatásait — napló-jegyzeteik alapján — a vonulás szempontjából is kiaknázni s értékesíteni; s ugyanez áll Ázsiára nézve is — itt csak *Seebohm* számos enumeratiójára utalok —. A tudománynak mily bő és fényes forrásai buzogtak volna egy ilyen eljárás nyomában.

Sajnos, hogy ez az alkalom elmúlt, s kétségbejöttön kevés remény van rá, hogy a bajt, a mely különben magát a nemzetk. állandó ornith. bizottságot is egészen megbénította, egyhamar jóvá tehesük. Az azonban biztos, hogy a meglevő anyag valódi, alapos feldolgozása nélkül igazi, a tudományt előbbre vivő eredményre nem számíthatunk.

M. O. K.

A *Casarca rutila* Pall. előjveteléről Magyarországon.

CsATÓ JÁNOS-tól.

Ezen réczefaj előjveteléről Magyarországon csak egy pár feljegyzés található a hazai irodalomban.

zufünftige Vorgehen im Allgemeinen und auch auf gegebenen Gebieten anzeigt. Freilich ist die Aufgabe groß, nur mit Arbeitstheilung und zäher Ausdauer zu lösen; sie muß aber gelöst werden. Und da fällt es uns unwillkürlich ein: was für eine herrliche, natürliche und nützliche Aufgabe alles dieses für das «permanente internationale ornithologische Comité» gewesen wäre; wie dasselbe die Mittel der einzelnen Länder zu Gunsten dieser selben Länder und auch der Wissenschaft verwenden, diese Länder eben durch das positive Resultat für die Sache bleibend hätte gewinnen können! Wie leicht wäre es gewesen ein Central-Bureau zu schaffen, mit der Aufgabe, die bekannten Daten zu sammeln, methodisch zu bearbeiten, mit der Meteorologie zu verknüpfen und dadurch die auf dem Gebiete der Beobachtung eingeriffene Empirie, durch wissenschaftliches Vorgehen zu ersetzen. Denn es unterliegt ja keinem Zweifel, daß die Art, wie die Zugsbeobachtungen gepflegt und bearbeitet wurden, in sehr vielen Fällen sehr wenig oder gar nichts wissenschaftliches an sich hatte, wo doch der Weg und die Art für das Vorgehen schon in der so großartigen und ihren Resultaten nach so tief einschneidenden Entwicklung der meteorologischen Rete, nicht nur angedeutet, sondern geradezu gegeben war. Welch' herrliche Aufgabe wäre es für dieses Central-Bureau gewesen, die rein faunistisch redigirten ornithologischen Verzeichnisse der Afrika-Forscher auf Grund ihrer Tagebücher auch migratorisch auszubenten und zu verwerthen und das nämliche auch hinsichtlich Asiens — ich verweise nur auf *Seebohm's* zahlreiche Enumerationen — zu thun, und so eine neue Quelle strahlenden Lichtes zu erschließen!

Leider ist nun Alles verpaßt und verzweifelt wenig Aussicht vorhanden den Schaden, welcher auch das ganze permanente internationale Ornithologische Comité lahmlegte, verschwinden zu machen. Das eine steht fest: ohne wahre, gründliche Bearbeitung des vorhandenen Datenmaterials ist kein echt wissenschaftliches, förderndes Resultat zu erhoffen.

U. D. C.

Ueber das Vorkommen der *Casarca rutila* Pall. in Ungarn.

Von Johann von Csató.

Ueber das Vorkommen dieser Ente in Ungarn findet man nur einige Aufzeichnungen in der heimatischen Litteratur.

Először Stetter Vilmos említi meg a magyar orvosok és természetvizsgálók 1845-ik évben Kolozsvárt tartott ötödik nagy gyűlésének munkálataiban megjelent «Adatok Erdély ornithológiájához» czimű munkájában, hogy t. i. 1831-ik évi tavaszi vándorlaskor lóttek egy példányt a Maros folyón, melyet Dr. Michaelles Károlynak Nürnberg melletti Sct.-Johanisba küldött.

Dr. Madarász Gyula 1881-ik évben az általa összeállított «Magyarországi madaraknak módszeres névsorában» minden megjegyzés nélkül sorolja fel.

Én a Dr. Madarász Gyula által szerkesztett «Zeitschrift für die gesammte Ornithologie» 1885-ben megjelent II-ik évfolyamának 4-ik füzetében közre adott cikkemben «Über den Zug, das Wandern und die Lebensweise der Vögel aus den Comitaten Alsó-Fehér und Hunyad» ezen részét a Stetter közlése alapján vettem fel.

Később 1888-ban Bielz E. Albert a nagyszombeni természettudományi társulat XXXVIII. évkönyvében kiadott művében «Die Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens nach ihrem jetzigen Bestande» szintén Stetter megemlített közlésére hivatkozik s utána teszi, hogy az Olt folyón is előfordul.

Végül Frivaldszky János 1891-ben megjelent munkájában «Aves Hungariæ» azt írja, mikép Wagner József szerint a Sajó, én szerintem pedig a Maros folyón előfordul, egy him-példány pedig a magyar nemzeti muzeumban van, melyet 1853-ban május 11-én gróf Zichy Károly lőtt Nagy-Lók pusztán Fehérmegyében.

Ennyi feljegyzést találtam részemről ezen részéről a rendelkezésemre álló hazai irodalomban.

Folyó 1895-ik év augusztus 21-én egy magános öreg tojó példány huzódott a nagyenyedi határszélen egy náddal és sással benőtt tó felett, melyet Kiss Lajos k. pénzügyi fogalmazó úr lelött s még elevenen hozta el hozzám, mely jelenben gyűjteményemben van felállítva.

Megkivánom említeni, hogy szeme kékesfekete volt.

Ezen példány tehát a fentebbiek szerint a második, Erdélyben pedig az első darab, mely-

Zuerst erwähnte Wilhelm Stetter in seiner, in dem Jahrbuche über die Arbeiten der im Jahre 1845 zu Kolozsvár abgehaltenen fünften Versammlung der ungarischen Ärzte und Naturforscher erschienenen Abhandlung «Beiträge zur Ornithologie Siebenbürgens», daß im Frühjahr 1831 auf dem Zuge ein Exemplar erlegt wurde, welches er dem Dr. Karl Michaelles nach St. Johannis bei Nürnberg sandte.

Dr. Julius v. Madarász erwähnt diese Ente in seiner im Jahre 1881 erschienenen «Aufzählung der Vögel Ungarns» ohne weitere Bemerkung.

Ich habe im Jahre 1885 in meinem, in der von Dr. Julius v. Madarász herausgegebenen Zeitschrift für die gesammte Ornithologie II. Jahrgang 4-tes Heft erschienenen Artikel «Ueber den Zug, das Wandern und die Lebensweise der Vögel in den Comitaten Alsó-Fehér und Hunyad» diese Ente auf die Mittheilung Stettters gestützt aufgeführt.

Später, im Jahre 1888 hat E. Albert Bielz in seiner in den Verhandlungen und Mittheilungen des siebenbürgischen Vereins für Naturwissenschaften XXXVIII. Jahrgang veröffentlichten Arbeit «Die Fauna der Wirbelthiere Siebenbürgens nach ihrem jetzigen Bestande» sich gleichfalls auf die erwähnte Mittheilung Stettters berufen und dann beigefügt, daß diese Ente auch auf dem Oltflusse vorkäme.

Endlich schreibt Johann v. Frivaldszky in seinem im Jahre 1891 erschienenen Werke «Aves Hungariæ», daß nach Angabe Josef Wagners diese Ente auf dem Sajó und nach meiner Angabe auf dem Marosflusse anzutreffen wäre, ein männliches Exemplar aber in der Sammlung des ungarischen Nationalmuseums sich befinde, welches im Jahre 1853 am 11-ten Mai vom Gf. Carl Zichy auf der Pusta Nagy-Lók im Comitate Fehér erlegt wurde.

So viel Aufzeichnungen habe ich in der mir zur Verfügung stehenden heimatlichen Litteratur über diese Ente gefunden.

Im laufenden 1895-er Jahre am 21-ten August flog ein einzelnes altes Weibchen über einem mit Rohr und Niedgräsern bewachsenen Teich, welcher an der Grenze des Nagyenyeder Gebietes liegt, und wurde von dem Herrn E. Finanzconcipisten Ludwig v. Kiss herunter geschossen und mir noch lebend überbracht; dieses ist gegenwärtig in meiner Sammlung aufgestellt.

Bemerken will ich, daß es blauschwarze Augen besaß.

Dieses Exemplar ist also nach den oben mitgetheilten Daten das zweite, in Siebenbürgen das erste Stück, mit welchem handgreiflich bewiesen wer-

lyel kézzelfoghatólag bebizonyítható, hogy ezen récefaj néha, még pedig különböző hónapokban megfordul hazánkban.

Nagy-Enyed, 1895. augusztus 27.

A gólya (*Ciconia alba* L.) biológiájához. — A Nagy-Kunságban az idén az összes gólyák csapatokba verődve járták a rétségeket, s egyáltalán nem fészkeltek. Ennek a szokatlan jelenségnek oka az lehet, hogy a múlt (1894) évi rossz takarmány-termés következtében a tél és tavasz folyamán az összes szalma- és széna-kazlakat fel-etették, s ezzel a gólyákat rendes fészkelő helyeiktől fosztották meg. M. O. K.

Hirundo rustica L. — F. évi szept. 28-án Hajdu-Szoboszló határában szokatlanul nagy átvonuló fecske-sereget látott a M. O. K. főnöke. Utja egy beláthatatlan nagy tengeri-dűlő mellett vezetett s minden egyes tengeri-száron 2—5 db fecske üldögélt, úgy hogy a tengeri-tábla felszínét a szó szoros értelmében megfeketítették. Az itt pihenőt tartó csapatnak számáról csak annak lehet megközelítő fogalma, a ki a magyar Alföld szinte végnélküli tengeri-tábláit ismeri.

M. O. K.

Pastor roseus L. — **A sáskamadár.** — 1876-ban Besztercebányán, Felső-Magyarországon voltam állomáson s egy este — körülbelül május havában lehetett —, midőn fegyveres sétámról hazatérőben voltam, észrevettem a bokorsoron egy csapat nagyobb madarat, a mely mozgalmas magaviseletével költötte fel figyelmemet. E bokrozat épen egy határmesgyén volt s az említett madarak szép számmal ültek rajta. Minthogy a madarakat annyiról nem ismertem meg, letértem az útról, hogy így közelítssem meg a bokrokat és elégitsem ki kíváncsiságomat. Sajnos azonban, hogy az nem folyt le nagyon simán. A madarak észrevettek s az egész raj elhagyta tartózkodási helyét, de nem zárt tömegben, hanem olyan módon, mint a seregélyek stb., ha nagy veszély nem fenyegeti őket, vagy a midőn táplálékot keresgélve, egyik a másik elé repül és helyét változtatja. Az est leszállóban volt s hogy valami eredményhez jussak, igyekezetemben annál jobban buzgólkodtam; a madarak azon-

den kánn, daß diese Entenart mitunter u. zw. in verschiedenen Monaten auch in unserer Vaterlande erscheint.

Nagy-Enyed, am 27.-ten August 1895.

Zur Biologie des weissen Storches (*Ciconia alba*, L.) — In Groß-Rumanien haben die Störche heuer gar nicht genistet, sondern sie sind, den ganzen Sommer hindurch truppenweise vereint, auf den Wiesen herumgeirrt. Die Ursache dieser sonderbaren Erscheinung liegt wahrscheinlich in der vorjährigen (1894) sehr schlechten Futter-Ernte, welche es mit sich brachte, daß man im verflossenen Winter und Frühjahr die sämtlichen Stroh- und Heu-Tristen auffüttern mußte, wodurch die Störche ihrer gewohnten Nistplätze beraubt wurden. U. D. C.

Hirundo rustica, L. — Der Chef der Centrale sah am 28-ten September bei Hajdu-Szoboszló eine riesige Menge im Durchzug begriffener Rauch-Schwalben. Sein Weg führte zwischen unabsehbar weiten Maisfeldern, wo auf einem jeden Maisstängel 2—5 Schwalben saßen, so daß davon die Oberfläche der Mais-Pflanzung förmlich schwarz erschien. Von der Anzahl der hier ausruhenden Masse kann nur derjenige einen entsprechenden Begriff haben, der einmal jene endlosen Mais-Pflanzungen des ungarischen Alföld zu sehen Gelegenheit hatte. U. D. C.

Pastor roseus L. — **Der Rosenstaar.** Im Jahre 1876 garnisonirte ich in Neufohl (Besztercebánya) in Oberungarn und kehrte eines Abends, es mag im Monate Mai gewesen sein, von einem bewaffneten Spaziergange heim, als ich durch das lebhaft Benehmen einer Anzahl größerer Vögel auf eine Gebüschreihe aufmerksam wurde, welche einen Feldrain bildend, von eben diesen Vögeln ziemlich dicht bevölkert schien. — Da ich die Art dieser Vögel nicht erkannte, wich ich vom Wege ab, um mich der Gebüschreihe zu nähern und so meine Neugierde zu befriedigen. Leider lief dies nicht so ganz einfach ab. Ich wurde bemerkt und der Schwarm verließ seinen Aufenthalt, aber nicht geschlossen, sondern in der Weise, wie Staare, u. s. w. bei nicht sehr drohender Gefahr, oder zum Zwecke des Nahrungsuchens, sich überfliegend, Ortsveränderungen bewerkstelligen. Es wurde langsam dunkler, ich in meinen Bestrebungen eifriger, um ein Resultat zu erlangen; die Vögel aber wechselten von einer Hecke zur andern und ich sah mich endlich bemüßigt auf grö-